

FÜZZETEK

A Magyar—Török Baráti Társaság időszaki lapja
Macar—Türk Dostluk Derneği Yayını

- Üç ayda bir çıkar -

Ankarából szemlélve

Rövid októberi tanulmányútunk során felkerestük Ankarában Kéry György nagykövetet és Kovács József tanácsost, külgazdasági attasét, és beszélgetéseink során arról faggattuk őket, hogyan látják Ankarából a magyar-török kétoldalú kapcsolatok alakulását. Különös tekintettel a gazdasági együttműködésre, hiszen Süleyman Demirel köztársasági elnök az elmúlt három éven belül immár kétszer járt Magyarországon, Göncz Árpád köztársasági elnök pedig 1996-ban volt Törökországban. Mindkét elnök kíséretében jelentős számban voltak üzletemberek is, és a hivatalos látogatások során a köztársasági elnökök minden esetben hangsúlyozták a jobb együttműködés fontosságát.

Az áruforgalom az évek óta jellemző dinamikus növekedés ellenére elmarad a lehetőségektől. 1996-ban a Törökországba irányuló magyar kivitelünk és az onnan származó behozatalunk egyaránt 57 millió USD volt, ami az előző évinél 20 százalékkal magasabb. Idén augusztus végéig exportunk 26 százalékkal 46 millió USD-ra, importunk 29 százalékkal 44 millió USD-ra növekedett. Külkereskedelmi partnereink rangsorában Törökország a huszonhetedik helyen áll, kölcsönös piaci részesedésünk csupán néhány ezrelék, amellyel mindkét fél elégedetlen. Szeptemberi budapesti tárgyalásaik során a köztársasági elnökök évi 500 millió USD külkereskedelmi forgalom elérését igényelték.

A két ország export-képességeitől elmaradó áruforgalom a jelenlegi piacra jutási feltételekkel magyarázható. Az Európai Unióból és az EFTA-országokból származó ipari termékek — az 1996. január 1-jén létrejött vámunió, illetve az 1992-ben aláírt szabadkereskedelmi megállapodás alapján — vámmentesen jutnak a török piacra, míg az ezeken kívüli viszonylatokból érkező importra Törökország az EU egységes vámtarifáját (C.C.T.) alkalmazza. A Magyarországról származó import ez utóbbi körbe tartozik, ami a korábban volumenhordozó Ikarus autóbuszok esetében például 17 százalék vámot jelent. A Magyarországra irányuló török export az EU-, EFTA- és CEFTA-országok szállítóihoz képest szintén vámhátrányban van. Kereskedőink sok esetben nem tudják vállalni a többlet importterheket és inkább a szabadkereskedelmi partnerektől vásárolnak.

A török és a magyar kormány 1992-ben kétoldalú szabadkereskedelmi megállapodás létrehozását határozta el, amelynek feltételeit csak a Törökország és az EU közötti vámunió létrejöttét követően, 1996 szeptemberében sikerült véglegesíteni. Az ipari termékek szabadkereskedelmét megvalósító megállapodást idén januárban Fazakas Szabolcs ipari, kereskedelmi

és idegenforgalmi miniszter és Ayfer Yılmaz török államminiszter asszony írta alá Budapesten. A megállapodást a magyar Országgyűlés márciusban ratifikálta, és várhatóan idén a török parlament is jóváhagyja. A kétoldalú szabadkereskedelem megvalósulása fordulópont lehet külgazdasági kapcsolatainkban. A megállapodás életbelépését mind a török, mind a magyar üzletemberek már nagyon várják, mivel az ipari termékek többségére a vámok azonnal megszűnnek, az érzékeny termékek esetében pedig 2001-ig fokozatosan leépülnek.

A Törökországba irányuló magyar ipari export legfontosabb területe jelenleg is a több évtizedes hagyományokkal rendelkező gépipari és az energetikai berendezés export. A meglévő törökországi erőművek harmadánál magyar berendezések is működnek. Jelenleg két újabb erőmű épül magyar részvétellel, amely mintegy 100 millió USD magyar energetikai berendezés exportot eredményez. A Kängal hőerőmű harmadik blokkját a Transelektro Rt. vezetésével nemzetközi konzorcium építi, a bursai kombinált ciklusú gáztüzelésű erőmű Heller-féle száraz hűtőrendszerét pedig az EGI-GEA Rt. szállítja. A dinamikusan fejlődő török ipar és a lakosság elektromosáram-felhasználása évi 10 százalékkal növekszik, ami a jelenlegi erőművi kapacitások jelentős bővítését teszi szükségessé. Az elkövetkező évtizedben új erőművek építésére és a hálózat fejlesztésére évi 4 milliárd USD értékű beruházásra van szükség. A törökországi állami erőmű-építési program megvalósításában, amelynek megrendelője a TEAŞ (Török Elektromos Művek), a magyar vállalatok továbbra is tevékenyen részt kívánnak venni. Eddigi piaci pozícióik alapján jó esélyük van újabb jelentős megrendelésekre. Emellett tárgyalások folynak több magánberuházásban tervezett üzemi erőmű építéséről. A magyar kábelekre 1991 óta alkalmazott dömpingvám közelmúltban elért megszüntetését követően a magyar Kábel Művek várhatóan visszatér a török piacra, amelynek a hazai gyártás mellett évi több tízmillió USD értékű kábeltermék-importra lesz szüksége.

A magyar vállalatoknak további területeken is van esélyük jelentős állami megrendelések elnyerésére. Az Ikarus a 90-es évek első felében négyezer városi autóbust szállított a török nagyvárosok részére. Az 1994. évi stabilizációs intézkedéseket követően a török tömegközlekedési vállalatok újabb autóbuszokat évekig nem vásároltak, az idei versenytárgyalásokon pedig a világszínvonalú magyar járművek rendre alul maradtak az időközben megerősödött és alacsonyabb áron ajánló helyi konkurenciával szemben. Reméljük, hogy a tulajdonosváltást

(Folytatás a 2. oldalon!)

követően az Ikarus megvalósítja a tervezett intézkedéseket és visszatér a török piacra.

A járműipar területén további jelentős együttműködési lehetőségek vannak. Törökországban évi félmillió gépjárművet állítanak elő. A három autóbusszgyár (Mercedes, MAN, IVECO) és a teherautó-gyártás mellett jelentős számú személygépkocsit is gyártanak (Opel, Toyota, Renault és Fiat). A szakemberek szerint a két ország járműgyártását kiszolgáló háttér ipar fejlesztésére jelentős közös beruházásokat lehetne megvalósítani. Törökországban jelentős infrastrukturális beruházásokra van szükség (víz- és csatornahálózat, a kommunális és ipari szennyvíztisztítás, hulladékkezelés stb.). Több jelentős beruházás előkészítése van folyamatban, amelyekbe a magyar vállalatok alvállalkozóként, beszállítóként eredményesen tudnának bekapcsolódni, ismereteink szerint már vannak ilyen törekvések. A sújtólégrobbanás-veszélyes törökországi szénbányákban évek óta eredményesen alkalmazzák a magyar „jóvesztéses” technológiát. Tavaly az együttműködésbe több magánszénbánya is bekapcsolódott. A MOL 1995-ben vegyes vállalatot alapított Törökországban szénhidrogén-kutatásra és meglévő kőolajkutak mélyítésére. Magyar vállalatok törökországi kőolajfinomítók korszerűsítésére, kőolaj- és földgáz-vezetékek építésére, földgáz tárolók létesítésére is adtak ajánlatot.

A szabadkereskedelmi megállapodás életbelépésével az ártérmékek kereskedelmének feltételei ugyancsak javulnak, mivel a megállapodás a fontosabb mezőgazdasági termékekre — kedvezményes vámkontingensek formájában — kölcsönös piaci könnyítéseket tartalmaz, oldalanként 12—13 millió USD értékben. Magyar részről például meghatározott mennyiségű búzát, szarvasmarhát, bort csökkentett vámtételekkel exportálhatunk. A török déligyümölcsre, sütiipari és édesipari termékekre és a magyarországi szezon előtti időszakban néhány más zöldség- és gyümölcsfélésekre csökkentett vámokat alkalmazzunk.

A török exportban igen nagy szerepe van a textiliparnak, amely az Európai Unió országaiba és az USA-ba is jelentős kivitt realizál. A magyar piacon eddig elsősorban a gyenge és közepes minőségű török textiltermékek jelentek meg.

Magyarországon körülbelül 200 török érdekeltségű vegyes vállalat működik, elsősorban a szolgáltatások és a kereskedelem területén, többségük kis- és középvállalkozás. Talán kevesen tudják, hogy a távolsági és luxus autóbusszok gyártásával foglalkozó Ikarus Egyedi Járműgyárban 30 százalékos török tőkeérdekeltség van. További jó példaként a kecskeméti Agrikon Rt.-ben, a magyarországi Volksbank, valamint a csempe és padlóburkoló gyártásban érdekelt Egese-ramik emelhető ki. Működnek török érdekeltségű éttermek és szállodák is, például Szentendrén.

Ismereteink szerint a török nagytőke is érdeklődik a magyar piac iránt, de a privatizációban a világcégekkel szemben eddig nem értek el jelentős eredményeket. Török részről a magyarországi autópályaépítésre volna ajánlat, ismeretes, hogy az építőipari cégek világszínvonalúak, egyikük-másikuk 20-30 ezer főt foglalkoztat.

A török termékek magyarországi fogadtatása jó, azonban erőteljesebb marketing munkára volna szükség. A kereskedelmi kapcsolatrendszernek fontos része, hogy már több szakbizottság is működik, például energetikai, mezőgazdasági, műszaki tudományos együttműködési vegyesbizottság (OMFB, TÜBITAK). Az üzleti élet azonban magától nem fejlődik. A magyar szakembereknek jobban meg kellene ismerniük a török piacot, az üzleti módszereket, a helyi gyártási

lehetőségeket. Kevés az olyan magyar cég ugyanis, amelynek tapasztalata és gyakorlata lenne ezen a téren. Fontos volna felismerni, hogy Törökországban egy igen nagy és fizetőképes piac van, különösen az agrárszektor nő dinamikusan.

Az amerikai gazdasági minisztérium Törökországot a tíz legdinamikusabban fejlődő piac közé sorolta. A török piacra való bejutás munkát igényel: be kell mutatni a terméket, meg kell találni a megfelelő partnert. A török piac minőségi követelményei magasak, a jó minőséget „nyomott” áron honorálják, mert nagy a konkurencia, de minden eladható, ami versenyképes. Meg kell ismerni a partnert, hiszen a törökök kereskedelmi kultúrája nyugat-európai színvonalú, technikai felkészültségük, nyelvismeretük jó, és kulturált az üzleti élet. Kiterjedt és nagy hagyományokkal rendelkezik a kamarai rendszer, amely kötelező tagsággal és területi szervezettséggel működik. Az irányító szerv: a Török Kamarák Szövetsége (TOBB). Fontosak a kétoldalú kamarai kapcsolatok. A két ország között már működik a török-magyar üzleti tanács. Emellett szorgalmazzák a szorosabb kamarai kapcsolatok kiépítését, elsősorban az isztambuli és a budapesti iparkamara között, de egyre több vidéki területi kamara között is. Fontos az információcsere az üzleti lehetőségekről, a partnercsere, vagy például a kiállításokon való részvétel.

A török gazdaság dinamikus fejlődése mellett Magyarország számára figyelmet érdemel az a körülmény is, hogy Törökország a NATO-ban jelentős szerepet játszik, az európai tagok közül a második legnagyobb népességű ország és légierője is a második legjelentősebb. Katonai szempontból érdekes lehet az is, hogy Törökország a legkorszerűbb repülőgépeket gyártja, igen jó minőségben. Például a magyar hadsereg felkészítésében is segítséget adhatnak abban, hogy az a NATO szisztémának megfelelő legyen.

A két ország közötti turistaforgalom viszont sajnálatos módon jelentősen visszaesett, kevés magyar turista megy Törökországba és kevés török jön hozzánk. A szakemberek szerint nem megfelelő az utazási irodák propagandája, hiányolják, hogy nincs kölcsönös csereutaztatás. Ki kellene alakítani a történelmi turizmust. Ezt segíthetné például olyan kiadvány megjelentetése is, amely jobban megismertetné a magyarokkal a törökországi magyar vonatkozású emlékhelyeket, a törökökkel pedig a hódoltság kori török építészeti maradványait, a közelmúltban felújított török zarándokhelyet, a Gül Baba türbét. Ez jól kiegészíthetné a meglévő szerény mértékű üdülturizmust.

A két ország közötti turistaforgalom visszaeséséhez jelentősen hozzájárult az a körülmény is, hogy a Törökorszáig vezető útvonal közötti közlekedése — a térség közismert eseményei miatt — az elmúlt években bizonytalanná vált. Ezen csak jól szervezett, az átlagember számára elérhető árfekvésű repülőutakkal lehetne segíteni.

Őszintén reméljük, hogy a gazdasági és kulturális kapcsolatok fellendülésével együtt a turizmus is rövidesen újra elérí legalább azt a szintet, amelyet öt-tíz évvel korábban.

F. Tóth Tibor

*Yeni Yılınız
En İyi Dileklerimizle Kutlar,
Pağlık, Kuthuluk ve Bayamlar Dileriz.*

Látogatás a „Tudomány Városa”-ban, a Bilkent Egyetemen

Az ankarai magyar nagykövetség szervezésében ellátogattunk az İhsan Doğramacı professzor által tíz évvel ezelőtt alapított és máris igen jónevű Bilkent Egyetemre, ahová elkísért bennünket Kollár János, a nagykövetség tanácsosa és dr. Sándor István konzul is. Régi kedves ismerős, Leyla Tepedelen, az egyetem angol nyelv- és filozófia tanára fogadott bennünket.

Örömmel értesültünk arról, hogy rendkívüli elfoglaltsága ellenére az egyetem rektora, Ali Doğramacı professzor — az alapító fia — is fogad bennünket. A bemutatkozás után átnyújtottuk neki a Török Füzetek különszámát, amelyet Süleyman Demirel köztársasági elnök magyarországi látogatása alkalmából adtunk ki.

Ali Doğramacı professzor röviden ismertette az egyetem szervezetét, működését. A Bilkent Egyetemnek — hallhattuk — mintegy tízezer hallgatója van. Az oktatás nyelve — néhány kivételtől eltekintve — az angol. A kivételek közé tartozik a színművészeti-, a zenei- és az idegen nyelvi oktatás, továbbá a török jog, amelyeket érthető módon törökül tanítanak. Miért tanítanak főként angolul? A rektor szerint ennek egyik oka az, hogy a külföldön (pl. az Oxford University Press vagy a Harvard University Press kiadásában) megjelent könyveket rögtön használni tudják, nem kell időt vesztegetni a fordításra. Tankönyveik tehát ugyanazok, mint az angol vagy az amerikai egyetemeken. Egy másik előnye az angolnak az, hogy így a világ bármely részéről fogadhatnak oktatókat. Ha az oktatás nyelve török volna, korlátozva lennének arra, hogy csak török előadókat alkalmazzanak, ami sokszor nehézséget okozna. Az oktatók száma mintegy kilencszáz, többségük nem török állampolgár. Döntő érveként hangzott el az is, hogy mivel Törökországban a főiskolákon, a középiskolákban és a líceumokban nem fordítanak elég gondot az idegen nyelvek oktatására, a középiskolákban végzett diákok közül kevesen tudnak jól idegen nyelvet. A Bilkent Egyetemen viszont a fiatalok biztos nyelvtudást szerezhetnek. Azzal tehát, hogy az oktatás angol nyelven folyik — magyarázza a rektor —, nagyobb esélyt adnak hallgatóiknak arra, hogy gyakorolják az idegen nyelvet, és ha üzleti vagy diplomáciai szakra, vagy bármely más területen végeznek, felkészültek lesznek az angolul történő kommunikációra, társalgásra, beszámolók megírására.

Megtudtuk továbbá, hogy Törökországban mintegy hetven egyetem működik, ebből hatvan igazán nagy. Ezek közül csak négy oktat idegen nyelven, a többi törökül. A Bilkenten végző hallgatók esetében igen nagy előny az, hogy könnyen találnak maguknak munkahelyet, többségüknek több ajánlata is van. Hallgatóik a különböző tudományos fokozatok (PhD, MS) elnyeréséhez szükséges vizsgákon is igen jól szerepelnek.

Az érettségizett diákok Törökországban az egyetemre csak sikeres állami vizsga letétele után nyerhetnek felvételt. Évente mintegy másfél millió diák tesz eleget a felvételi vizsgának. A diákoktól megkérdezzük, milyen szakra szeretnének menni elsősorban, illetve hol óhajtanának továbbtanulni második vagy harmadik helyen. Azok, akik a legtöbb pontot érik el, az elsőként megjelölt szakra mehetnek. A középszerűkhöz tartozók rendszerint olyan szakra, illetve olyan egyetemre nyernek felvételt, amelyre második- vagy harmadsorban jelentkeztek. Az ennél is alacsonyabb pontszámot elérők termé-

szetesen sehova nem nyernek felvételt. Matematikából például a felvételi vizsgákon ebben az évben igen jó eredmények születtek. Száz diák a lehető legmagasabb pontszámot érte el, ezek az ország hatvan nagy egyeteme közül bármelyikre mehetnek. Jellemző, hogy az említett száz diák közül ötvenhárom — vagyis több mint a fele — a Bilkentet választotta. Az egyetem tehát abban az előnyös helyzetben van, hogy hallgatóinak többsége nagyon jó.

Elmondotta továbbá a rektor, hogy a Bilkent Egyetem független, mint a legtöbb magánegyetem az USA-ban. Az USA magánegyetemei függetlenek, non-profit rendszerben működő igen jó intézmények. Ilyenek például a Massachusetts Institute of Technology, a Stanford University. A Bilkent Egyetem strukturális tekintetben bizonyos fókig hozzájuk hasonlít, mivel alapítványok, mégpedig non-profit alapítványok segítségével jött létre.

A Bilkent éves költségvetésének körülbelül egyharmadát a hallgatók tandíja, tíz százalékát állami támogatás, a többit, vagyis több mint a felét különböző egyetemi bevételek képezik. Hogy milyen bevételek ezek? Doğramacı professzor elmondta, hogy azok a Bilkent különböző vállalataitól származnak. Ezek a vállalatok száz százalékban a Bilkent tulajdonában vannak. Tehát az összes haszon, amelyet „termelnek” a Bilkent Egyetemé. Például az épületben található bútorok is egyetemi cégnél készültek. Szintén egyetemi cég, a Dilek építőipari vállalat építette az egyetemet. De van szállodájuk, papírgyárunk is. Az egyetem ilymódon három lábon áll, három finansziális alapon nyugszik: saját bevétel, állami támogatás és hallgatói tandíj. A hallgatók mintegy húsz százaléka teljes ösztöndíjat kap az egyetemtől, ezek nem fizetnek tandíjat, sőt étkezési és kollégiumi hozzájárulásban is részesülnek.

Az egyetemen egyaránt megtalálható mind a graduális, mind pedig a posztgraduális képzés. A posztgraduális képzéshez saját végzős hallgatók mellett a világ minden részéből igyekeznek doktoranduszokat toborozni. A doktorandusz képzésről az egyetem színvonalas évkönyve ad részletes tájékoztatást, ebben található meg a jelentkezéshez szükséges formanyomtatvány is. Részletes tájékoztatás kapható az egyetem illetékes hivatalától (Graduate Admissions Office Bilkent University 06533 Bilkent, Ankara, Turkey. Telefon: 00 90 (312) 266 4133. Fax: 00 90 (312) 266 4126. E-mail: gradapp@bilkent.edu.tr) és internet segítségével is a világ bármely részéről (<http://www.bilkent.edu.tr/gradapp.html>). Az évkönyv arról is tudósít, hogy a Bilkent Egyetemen az elmúlt évben PhD fokozatot elnyertek közül kik dolgoznak külföldön. Közülük néhány személy olyan nívós intézményben kapott állást, mint például a Bath-i Egyetem, a Carnegie Mellon Egyetem. Arra a kérdésre, hogy milyen tudományágakból lehet doktorálni, a következő választ kaptuk: matematika, fizika, kémia, molekuláris biológia és genetika. De igen jó színvonalú a villamosmérnök, a gépészmérnök képzés, valamint a számítástechnika, informatika oktatása is. Lehetséges továbbá tudományos fokozatot szerezni közgazdaságtanból, politikatudományból, államigazgatásból, régészetből és a szépművészetek témaköréből is. A továbbkép-

(Folytatás a 4. oldalon!)

zessel kapcsolatban az egyetem rektora megemlítette, hogy nagyon szívesen vennék, ha magyar matematikusok is vállalnának oktatói munkát a Bilkent Egyetemen. A magyarok ugyanis matematikából erősek és világviszonylatban elismertek. Korábban voltak magyar oktatók, jelenleg mindössze egy van, Virágvolgyi Péter személyében, aki a művészeti tanszéken formatervezést és belsőépítészetet tanít. Nagyon örünnének annak is, ha Magyarországról is pályáznának hallgatók a posztgraduális programokra. A jelentkezőknek mindössze annyit kellene tenniük, hogy kitöltik az egyetem kérdőívét és elküldik a fentebb megadott címre. Felsőfokú angol nyelvtudás természetesen előfeltétele a pályázat sikerének. Az egyetem szívesen adna ösztöndíjat, mégpedig nem is keveset. Ez fejleszthené az országaink közti kapcsolatokat is.

Az egyetem kifelé teljesen nyitott. Ez azt jelenti, hogy például könyvtárát az ország bármely polgára használhatja. A könyvtár a hét minden napján nyitva tart, évente háromszázhatvankét napon át. A könyveket Törökország más egyetemein, más városában dolgozó professzoroknak, oktatóknak is kölcsönzik. Ezer-ezerötszáz könyvet adnak kölcsön havonta. Zenei könyvtáruk is van, ahol több mint tízezer kotta található. A vakok részére mintegy ezer vakírásos (Braille-írásos) kotta is rendelkezésre áll. De ez csak egy példa a nyitottságra. Van szimfónikus zenekaruk is, amely rendszeresen nyilvános hangversenyeket tart. Koncertjeik széles körben ismertek és sokan látogatják őket. Az egyetem hangversenytermében az elmúlt évadot Bartók: *A kékszakállú herceg vára* című operájával nyitották.

Új könyvek

Mátéfy Györk — M. Novák Irma: *A szőnyegbecsüs zsebkönyve — Becsüsök, műgyűjtők, műkereskedők részére.* (Victoria szakkönyvek, 1. 283 oldal + 16 oldal színes képtáblával.)

November elején jelent meg a Victoria GEM Kft. kiadásában, elsősorban a 19–20. századi keleti — többek között anatóliai — és európai csomózott szőnyegeket, azok főbb típusait, jellemzőit ismertető kiadvány. A kötetben 44 rajz, 34 ábra, 7 térkép, 32 színes fotó található. A szövegben szereplő szőnyegek szakterminológiájában a hatszáznál több szócikket tartalmazó „Kislexikon” segít eligazodni.

A kötet ismerteti a főbb szőnyegtípusokat, jellemzőiket, struktúrájukat, hol és milyen szempontok alapján kezdjük vásárlásukhoz, miképpen gondozzuk, tisztítjuk, restauráltassuk a birtokunkban lévő darabokat.

A „közhasznú ismereteket” nyújtó könyv — szerzőinek szándéka szerint — részben saját tapasztalataik, részben a legfrissebb nemzetközi szakirodalom alapján „kalauzszerűen” segít eligazodni a 19–20. századi, csomózott szőnyegek világában.

Megvásárolható: Victoria GEM Kft. Budapest V., Falk Miksa u. 13. Ára: 2500 Ft.

A nyitottságot és a tájékoztatást segíti az is, hogy a Bilkent Egyetemnek saját újságja van. A legutóbbi számban — többek között — tájékoztató írás jelent meg a zenei könyvtárról. Ez munkanapokon késő estig tart nyitva. Tehát a legkülönbözőbb műszakban dolgozók is hozzáférhetnek.

Érdekes, tengerentúli távoktatásról is hallhattunk tájékoztatást, New Yorkból tévékamerák segítségével az ottani előadásokat szinkronban láthatják, hallhatják az egyetem hallgatói. Ezen kívül fax és komputer összeköttetésük is van.

Professzoraik nemzetközi híresek. A rektor példaként említette meg Halil İnalcıkt, az oszmán és török történelem professzorát, aki az athéni, a jeruzsálemi és a bukaresti egyetemnek is díszdoktora. Az utóbbi négy évben három jelentős művet publikált, amelyeket az Indiana University Press, a Cambridge University Press és a Harvard University Press jelentetett meg.

Az egyetem évkönyvét lapozgatva megtaláltuk benne Göncz Árpád köztársasági elnök fotóját is, amint 1996. évi törökországi látogatása alkalmából a Bilkent Egyetem tanárai és hallgatói előtt beszélt.

A rektorral történt konzultáció után Leyla Tepedelen tanárnő őszinte lelkesedéssel, büszkén kalauzolt bennünket végig az egyetem óriási területén. Bemutatta a többemeletes könyvtárát, a különböző tanszéki épületeket és a diákok elhelyezésére létesített diákszállásokat. Megcsodálhattuk a modern, több száz férőhelyes hangversenytermet, amelyet finn tervek alapján építettek. Megtekinthettük a sportlétesítményeket, a feszített víztükrű úszómedencét, majd az egyetem elegáns klubjába ültünk be egy kávéra. Itt még sokat beszélgettünk az oktatásról, az egyetem működéséről, de szóba kerültek a budapesti évek, a magyar barátok és a tudományos munka is, Leyla asszony ugyanis a huszadik századi magyar történelemből készíti értekezését.

Amikor a rektori fogadás ankarai nagykövetünk társaságában is szóba került, megtudtuk, hogy a közelmúltban a Bilkent Egyetem több magyar pályakezdő vegyésznek ajánlott fel ösztöndíjat. Nem is akármilyen kedvezményekkel! Az erről szóló hivatalos megkeresésre azonban az illetékes felsőoktatási intézmények dékánjaitól válasz sem érkezett, egyetlen hallgató sem jelentkezett.

A fenti beszámolóinkhoz szorosan kapcsolódik az alábbi hír, amely jól példázza az egyetem rendkívüli nyitottságát és lehetőségeit: a Bilkent Egyetem csupán 45–50 hallgatóval működő Történeti Tanszékének meghívására Dávid Géza két előadást tartott a szóban forgó intézményben. A felkérés hátterében Halil İnalcık professzor azon elgondolása áll, hogy az Oszmán Birodalomhoz egykor hozzátartozó területeken folyó legújabb kutatásokról a legilletékesebbek, az érdekelt országok szakemberei adjanak áttekintést. Alelnökünk két egyeztetett témát fejtett ki bővebben, november 17-én *Ottoman Policy Towards Hungary*, november 19-én pedig *The Demographic History of Hungary in the 16th and 17th Centuries* címmel. Dávid Géza útja során a Török Történeti Társaság (Türk Tarih Kurumu) elnökének Yusuf Halaçoğlu professzor meghívásának is eleget tett. Az Atatürk által alapított patinás intézetben *Macaristan'daki Osmanlı idari sistemi* címmel ez év májusában megvédett akadémiai doktori disszertációjának főbb eredményeit foglalta össze mintegy 200 fős hallgatóság előtt november 20-án. Az előadáson jelen volt Prof. Reşat Genç az Atatürk Yükek Kurumu elnöke is.

✎ Puskás László

*Villáminterjú Yalçın Solmazsal,
a budapesti Török Nagykövetség konzuljával*

— Ön néhány hónapja érkezett diplomáciai szolgálatra Budapestre. Hogyan látja ennyi idő után a magyarokat?

Három hónappal ezelőtt érkeztem Budapestre. A magyarokat civilizált, udvarias, nyugodt természetű, segítőkész és könnyen barátkozó természetű embereknek ismerem meg.

— Szívesen jött Magyarországra? Járt már itt korábban?

Szándékosan jöttem Magyarországra. Szolgálati ügyben egyszer már jártam itt, kétszer pedig turisztikai céllal jöttem ide.

— Beszélne önmagáról, a családjáról röviden?

Nős ember vagyok, egy lányom és egy fiam van. A feleségem és a fiam is Magyarországon tartózkodik, de a lányom Ankarában lakik.

— Ön karrierdiplomata? Milyen országokban teljesített eddig diplomáciai szolgálatot?

Egészen fiatal koromban léptem be a Külügyminisztérium szolgálatába és munkásságom során végig külügyesként dolgoztam. Korábbi szolgálati helyeim voltak: a moszkvai, a kanberrai, a szófiai és az algériai nagykövetség, négy-négy éves időtartamra.

— Hogyan ítéli meg a két ország közötti kapcsolatot, különös tekintettel a turizmusra?

A két ország kapcsolatának fejlesztési lehetőségeit főleg a kereskedelem, a kultúra és a turizmus területén kell megvizsgálni.

— Hogyan lehetne tovább javítani a kétoldalú kapcsolatokat?

Mindenekelőtt a modern Magyarországot kell megismertetni Törökországban és Törökországot Magyarországon. Másrészt arra kell törekednünk, hogy a bürokratikus akadályokat a lehetséges minimumra csökkentsük. Azt hiszem, ha növelnénk a két ország közötti hivatalos kereskedelmi, kulturális és sport látogatások számát, az is nagyon hasznos volna.

Koszorúzás gróf Széchenyi Ödön sírjánál

Erősítette a török-magyar kapcsolatokat az a tanulmányút, amelyet októberben a Magyar Közlekedési Közművelődésért Alapítvány és a Magyar-Török Baráti Társaság szerezett Törökországba. A mintegy negyven résztvevő között találhattuk a Rákóczi Szövetséget, a gróf Széchenyi Ödön Magyar Hajózási és Yacht Egylet és a Széchenyi Kör képviselőin kívül a magyar tűzoltóság két vezető beosztású munkatársát is.

A résztvevők Rodostóban megtekintették II. Rákóczi Ferenc fejedelem száműzetésbeli otthonát s megkoszorúzták a házban lévő emlékfalat, majd a tengerparti parkban álló szobrárt. A koszorúzást Erdoğan Erken tiszteletbeli magyar konzul is jelen volt.

A csodálatos, műemlékekben gazdag Isztambulban sor került a helyi tűzoltóságot egykoron megszervező magyar, gróf

Türkiye Büyükelçiliğini yeni konsolosu Yalçın Solmaz ile kısa bir röportaj.

— *Siz diplomatik görev için Budapeşte'ye birkaç ay önce gelmişsiniz. Bu zaman zarfı içerisinde Macarları nasıl görüyorsunuz?*

Budapeşte'ye geleli üç ay oluyor. Macarları, uygar, nazik, sakın yaradılışlı, yardımsever ve kolaylıkla dostluk ilişkileri kurulabilecek insanlar olarak tanıdım.

— *Macaristan'a sevinçle mi geldiniz? Daha önce hiç geldiniz mi?*

Macaristan'a isteyerek geldim. Daha önce bir kez görevle gelmişim. İki kez de gezi amacıyla geldim.

— *Kendinizi, ailenizi kısaca tanıttirmisiniz?*

Evliyim 1 kızım ve 1 oğlum var. Eşim ve oğlum Macaristan'da, kızım Ankara'da oturuyor.

— *Siz devamlı Dışişlerinin diplomatı mısınız? Hangi ülkelerde görev yaptınız?*

Çok genç yaşta Dışişleri Bakanlığı'na girdim ve bütün çalışma hayatım Dışişleri Bakanlığı'nda geçti. Bundan önceki dış görevlerim dörder yıl olmak üzere sırasıyla Moskova, Kanberra, Sofya ve Cezayir Büyükelçiliklerimiz idi.

— *İki ülke arasındaki ilişkileri özellikle turizm bakımından nasıl değerlendiriyorsunuz?*

İki ülke ilişkilerinin özellikle ticaret, kültür ve turizm alanlarında geliştirme olanaklarını araştırmalıyız.

— *İki ülke arasındaki ilişkiler nasıl geliştirilebilir?*

Özellikle modern Macaristan'ın Türkiye'de, Türkiye'nin de Macaristan'da çok iyi tanıtılması gerekiyor. Öte yandan bürokratik engelleri de en aza indirmeye çalışmalıyız. İki ülke arasındaki resmi, ticari, kültürel ve sportif ziyaret ve etkinliklerin sıklaştırılmasının da çok yararlı olacağını düşünüyorum.

Széchenyi Ödön sírjának megkoszorúzására. Imponáló látványt nyújtott az egyenruhában felsorakozott török tűzoltóegység, előttük vonultak el a koszorúzók: Sabri Yalın, az isztambuli tűzoltóság vezetője, Czékman Imre isztambuli főkonzul, Gáspár János, a Magyar Közlekedési Közművelődésért Alapítvány ügyvezető igazgatója és Morgós András, a Magyar Közlekedési Közművelődésért Alapítvány főtitkára, valamint Mínya András és Duruc József tűzoltóezredek.

Sabri Yalın ismertette azt a javaslatot, amely szerint gróf Széchenyi Ödönről neveznék el a török tűzoltóság központi könyvtárát és az épülő isztambuli metró egyik állomását. Ezzel a javaslattal természetesen mindnyájan messzemenően egyetértettünk.

Köszönetet kell mondanunk az ankarai Török-Magyar Baráti Társaságnak és a budapesti Magyar-Török Baráti Társaságnak, valamint a Török Köztársaság budapesti Nagykövetségének a Széchenyi Ödön emléktűt sikeres megvalósításához nyújtott segítségükért.

✎ Gálík László

A Transelektro Törökországban

Exkluzív interjúk a Kangal 3 konzorcium kulcsembereivel

**Kangali beszélgetés Donka Lászlóval,
kihelyezett kirendeltség-vezetővel**

Még mielőtt a kangali hőerőmű építéséről beszélne és műszaki kérdésekbe bonyolódna, jó volna, ha magáról beszélne. Hova járt iskolába? Hogyan indult az Ön szakmai élete? Az erőmű bemutatása során úgy fogalmazott, hogy semmi másra nem ért, csak hőerőmű építéshez. Jó lenne tehát, ha kicsit többet tudhatnánk meg Önről itt az Isten háta mögött, távol az európai civilizációtól, a kényelemtől, és ahol szenvedélyes arccal mutatott meg egy laikus számára gigantikus monstrumot, amelyre meg ránézni is szörnyű egy nem szakembernek.

Kezdem a legelején: Magyarország dél-keleti csücskében születtem, nem akárhol: Battonyán, ahol a dicsőséges szovjet csapatok először lépték át az országhatárt, de ehhez nekem semmi közöm nem volt. Az iskoláimat - a középiskolát is - Battonyán végeztem, ezt követően a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán tanultam és öt év után ott szereztem diplomát. Az egyetem elvégzése után az Erőmű Beruházási Vállalatnál kezdtem dolgozni, ami annak idején az összes magyarországi erőmű építését szervezte, és erőműveket is exportáltunk a különböző szocialista országokba. Az Erőmű Beruházási Vállalatnál először a mérő csoportban dolgoztam, utána átkerültem az üzembe helyezési osztályra. Tulajdonképpen több mint harminc évet dolgoztam a magyarországi erőművek üzembe helyezésénél, beleértve a paksi atomerőművet is. Pakson 1978-tól 86-ig dolgoztam az első három blokk üzembe helyezésében vettem részt, a negyediket nem sikerült befejeznem, mert a Magyar Hajó- és Darugyár megfűzéséből Indiába kerültem. Abban az időben a magyar erőművi iparág sajátos képet mutatott: exportált erőműveket, elsősorban kazánokat és generátorokat, ugyanakkor Magyarországon nem sikerült megkapnia tíz kétszázötvenöt megawattos, akkor elég komoly teljesítményt jelentő blokkoknak az üzemét. Úgy alakultak a dolgok, hogy akkor Magyarország csak exportált, alig volt hazai beruházás. Valójában Százhalombattán kezdtem a pályafutásomat az orosz blokkoknál, három darab százötven megawattos orosz blokkot építettünk. Ezt követően Gyöngyösvisontára kerültem a későbbi Gagarin Erőműbe, ahol részt vettem valamennyi blokk üzembe helyezésében, előbb mint kezdő üzembe helyező mérnök, majd később egyre feljebb kerültem a számlálórán: előbb csoportvezető, üzemvezető, osztályvezető-helyettes, osztályvezető, majd főosztályvezető-helyettes lettem.

Feladata íróasztali, tervező munka volt?

Nem: helyszíni. Az elkészült, felépített berendezések, egységek üzembe helyezése volt a feladatom, legalább is az első húsz-huszonöt évben. Százhalombatta, Gyöngyösvisonta, majd ismét Százhalombatta hat darab kétszázötvenöt megawattos bővítés, utána Leninváros/Tiszaújváros. Több kisebb erőműépítés után, amint azt már említettem, a paksi létesítmény következett, bár közben rövid ideig dolgoztam Pécsen, Oroszlányban és a Bányai Erőműben is. A Magyarországon 1962 után épült erőművek mindegyikének létesítésében részt vettem. A Paksi Erőmű utolsó blokkjának üzembe helyezése után bíztak meg az Indiában épült három darab hatszázhetven tonnás kazán üzembe helyezésével. Három évet ott töltöttem, az üzembe helyezést végig

csináltam. Utána már nem jöttem haza Magyarországra, mert a munkák befejezése után néhány héttel Törökországba kerültem. Akkoriban készült el ugyanis Törökországban Çatalağziban — Zonguldaktól kb. harminc kilométerre lévő telephelyen — az első kazánunk, négyszáznyolcvan tonnás, százötven megawattos blokk, tehát India után 1988-89-ben ezt a munkát kaptam. Az egyes blokknál rendkívül sok gondot jelentett a széntüzelés életképessé tétele, mert az a szén, amit el kellett tüzelni nem olyan minőségű volt, mint amilyet a szerződésben specifikált a török fél. Nagyon sok energiánkba tellett, amíg a blokkot sikerült úgy rendbe hozni, hogy üzembiztosan működőképes legyen. Ezután következett a kettes blokk, amely azonban már konzorciumi szervezésben készült. A konzorciumi vezetést a Transelektro nyerte meg. Az egyes blokk korábban külön szerződések alapján épült, vagyis a TEAŞ, a török partner mindegyik főszállítóval külön szerződést kötött. A kettesnél viszont már a Transelektrot bízta meg, hogy konzorciumi vezetőként, szervezze meg ugyanazokkal a vállalatokkal a feladatot, hogy kulcsra kész erőművet kapjon. A Transelektronak ez volt az első konzorcium vezetői megbízása, és azt mondhatjuk, hogy ennek sikerrel eleget tett és a kettes blokkot is átadtuk 1991-ben.

Ebben az időszakban a nagy múltú magyar külkereskedelmi cégek többsége vagy összeomlott, vagy több kis cégre esett szét. Valójában a Transelektro is hagyományos formában működő külkereskedelmi cég volt, a menedzsment, gondolom, nagyon hamar felismerte, hogy csak kereskedni ezen a területen a kilencvenes évek elejétől már nem üzlet sem Magyarországon, sem a világpiacra, és a külkereskedő cégnek a műszaki szaktudás felé kell fordulnia. Ön hogyan látja ezt a kérdést, mennyiben volt ügyes a vezetőség a cég arculatának megváltoztatásában?

A Transelektro tényleg ügyes volt, mert a többi külkervállalatnál korábban ismerte fel, hogy nem elég csak kereskedni, vállalkozni kell, és technológiát, műszaki-, mérnöki tudást is el kell tudni adni, e nélkül, csak külkeresedéssel ez nem megy. A Transelektro már a rendszerváltást megelőzően is vállalkozott, elsősorban Közel-Keleten, ahol legalább olyan komoly üzleteket kötött, mint Törökországban. A Transelektro ott azt a szerepet vállalta el, amit tulajdonképpen ma már mindenki tud, hogy nemcsak kereskedni kell, hanem a tervezéstől kezdve egészen a kulcsra kész átadásig benne kell lenni az üzletben. A gyártó cégekkel, a tervező cégekkel szorosan együttműködve a külkereskedelmi tudást is belevivve lehet csak sikeres az ember a külföldi piacokon.

A Transelektro működésében minőségi különbséget jelent az, hogy a vezetőség tulajdonosa a cégnek, és „saját tőkéjével” gazdálkodik?

A cég megteremtette a műszaki bázist azzal, hogy megvásárolta a Magyar Hajó- és Darugyárat, az Április 4. Gépipari Művek Röck gyárat és a Kiskunfélegyházi Gépgyárat.

Tulajdonképpen a Transelektronál komplexen jelen van mindaz a szakismeret, tudás, tájékozottság ami ma a harmadik évezred előtti időszakban egy profi kereskedő és műszaki, beruházó cégnek tudnia kell.

Így van.

Kangalban újból a Transelektro sikeres stratégiáját bizonyítja az a tény, hogy vezeti ezt a konzorciumot, nem csupán együttműködik a résztvevő cégekkel, hanem az egész építkezést irá-